

Katalánsko v letech 1410-1516

Compromís de Casp (1412)

- Po smrti Martího l'Humà (1410) nebyl stanoven dědic → boj o následnictví, dva roky plné krvavých střetů mezi zástupci jednotlivých zájemců o Aragonskou korunu, v podstatě občanská válka.
- Zájemců je mnoho (rozvětvenost barcelonské královské dynastie), mezi hlavní kandidáty patří trojice:
Jaume d'Urgell
Ferran de Trastámara
Frederic Luna
- Rozložení sil podpory jednotlivých kandidátů se v průběhu oněch dvou let měnilo → zvrát v červnu 1411 – vražda arcibiskupa zaragozského → velký příklon původně nerozhodnutých k Ferranovi, ten konkurenci pomalu zničil i pomocí kastilských průniků za hranice Aragonské koruny; Jaume d'Urgell se navíc ukázal jako nerozhodný.

Compromís de Casp (1412)

- Ferran následně získá i důležitou podporu vzdoropapeže Benedikta XIII., jehož původním favoritem byl jeho příbuzný Frederic de Luna. Naopak v jednotlivých parlamentech nejednota. Zákulisní diplomatická jednání a další Ferranovy vojenské akce prakticky rozhodují, že největší podpoře se bude těšit muž z dynastie Trastámara.
- **24. června 1412:** rozhodnutí, předem očekávané, Ferran de Trastámara si za pomoci avignonského papeže zajistil převahu – byl zvolen 6 hlasy (3 ze 3 Aragón, 2 ze 3 Valencie, 1 ze 3 Katalánsko) → ostatní hlasy buď slabším kandidátům nebo zdržení se → ukázka aragonské a valencijské vůle, důsledky modelu konfederace → Aragonskou korunu získává příslušník kastilského královského rodu – to je dodnes diskutovaným tématem historiků. Zástupce katalánské šlechty totiž dal přednost příslušníkovi kastilské šlechty před tou katalánskou → důvodem ale byly větší šance na celkový mír.
- Nakonec všechny strany rozsudek respektovaly → panovníkem Arag. koruny se stal Ferran de Trastámara coby **Ferran I d'Antequera**. Nastává stoleté panování trastámarské dynastie v Katalánsku.

Vyhlášení výsledků volby z Casp
(Foto: Gran Enciclopedia Aragonesa 2000)

Trastámarové na aragonském trůnu

Casal de Barcelona (844-1410)

Casa de Trastámara (1412-1516)

- Ferran I (1412-1416)
- Alfons IV el Magnànim (1416-1458)
- Joan II (1458-1479)
- Ferran II (1479-1516)

Casa d'Àustria (els Habsburg)
(1516-1700/1714)

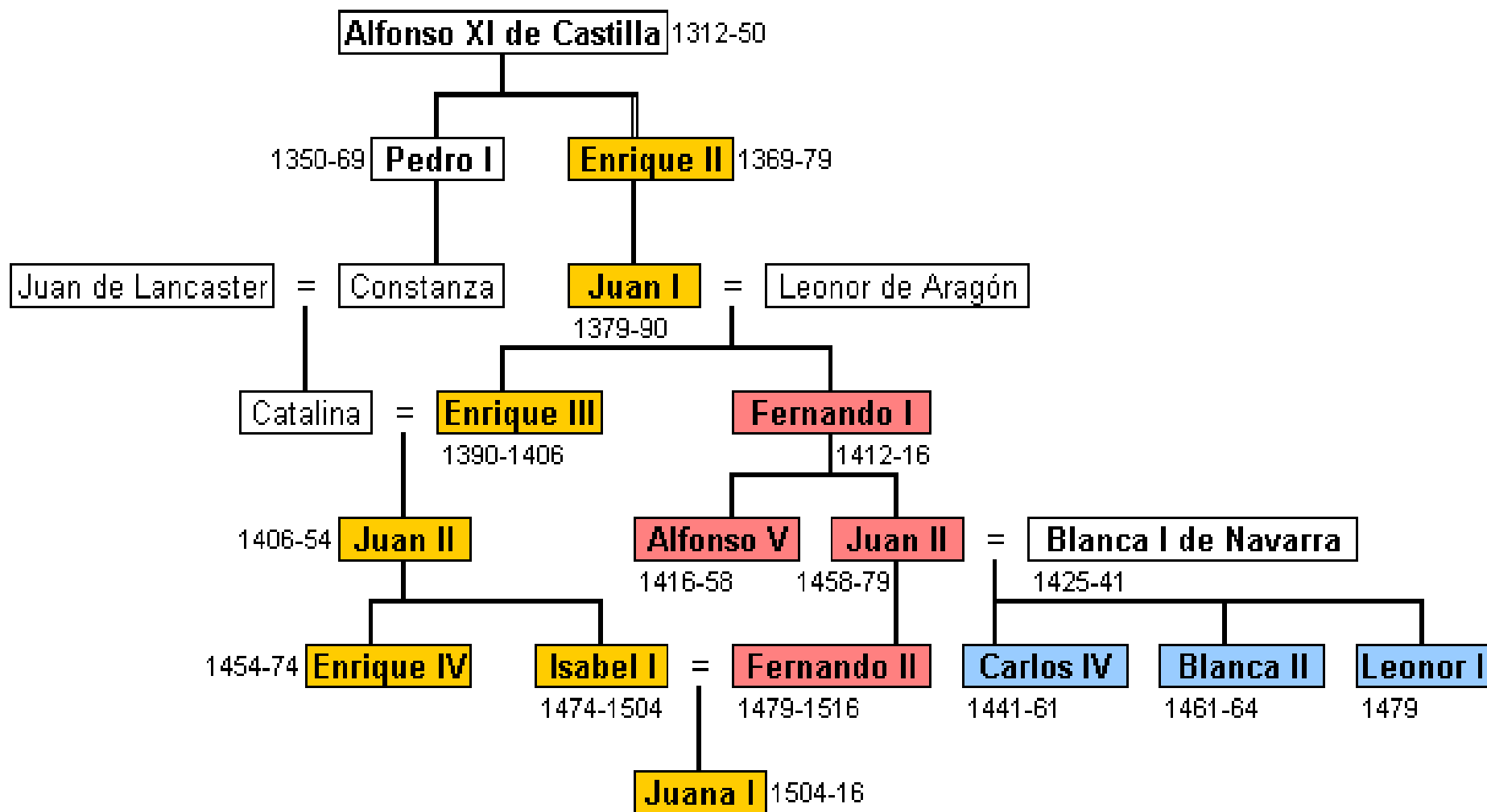
Alfons el Magnànim –
jedno z mnoha ztvárnění
(Foto: enciclopedia.cat)

Trastámarové na aragonském trůnu

- Královská dynastie kastilsko-galicijského původu. K Aragonské koruně se dostali po jednáních známých jako *Compromís de Casp* (1412). Jejich vláda charakteristická střetem absolutistického myšlení (Kastilie) a lpěním nad pravomocemi institucí (Aragón-Katalánsko).
- **Ferran I** – snaha o uzavření míru na všech frontách (Janov, Sardinie, Sicílie), uzavírání strategických obchodních partnerství (Egypt, Fez) → vše pod tlakem domácí krize, snaha vyhnout se dalším finančně vyčerpávajícím válkám.
- **Alfons IV el Magnànim** – stabilní vláda, vládce Aragonské koruny. 1442-1458 král neapolský (poslední úspěch katalánské expanzivní politiky). Původem z kastilského dvora, brzy ale plně identifikován s Aragonskou korunou*. Stabilizoval vládu i na Sicílii a Sardinii, pokusil se o dobytí Korsiky → jen dílčí úspěchy (Calvi, Bonifacio), pak se zaměřil už jen na Neapolské království.

*1416 v Corts mluví ještě španělsky, 1419 už katalánsky

Trastámarové na aragonském trůnu

Trastámarové na aragonském trůnu

- Vláda Alfonse IV též důležitá z hlediska kulturního → na Pyrenejský poloostrov s ním proniká renesance, na svém dvoře vytváří dobré podmínky pro umělce.
- **SEGLE D'OR VALENCIÀ** (Antoni Canals, Jordi de Sant Jordi, Joanot Martorell, Ausiàs March, Jaume Roig, Joan Roís de Corella,...)
→ zlatý věk nejen katalánského/valencijského písemnictví, nýbrž i zlatý věk z hlediska politiky pro oblast Valencie, která přebírá vůdčí kulturní úlohu.
- **Joan II** – Alfons neměl následníka, vládu tak po jeho skonu přebral jeho bratr Joan (1398-1479). Jeho panování přineslo dynastické spory a vyústilo v občanskou válku (1462-1472) → **Carles de Viana**

Ausiàs March

(Foto: lletra.uoc.edu)

Trastámarové na aragonském trůnu

- **Carles de Viana (1421-1461)**

Princ aragonský a navarrský, následník navarrského trůnu → spor s otcem, jenž ho nechal zavřít a neumožnil mu nástup na navarrský trůn → útěk do Neapole na dvůr svého strýce Alfonse IV.

1460 se vrátil do Katalánska a Navarry, kde měl být v pozici místokrále (Katalánsko) a krále (Navarra) → opět zavřen. Propuštěn až na základě rozhodnutí katalánských Corts → slavnostně přijat v Barceloně jako místokrál (katalánské elity neměly Joana II rády).

Carles de Viana
(Foto: blogs.sapiens.cat)

Trastámarové na aragonském trůnu

- **Carles de Viana (1421-1461)**

1461 *Concòrdia de Vilafranca* – katalánské vládní elity si vymohly určitá privilegia, např. že král (Joan II v tomto případě) nesmí vstoupit na území Katalánska bez povolení místních úřadů.

1461 umírá (nejasné příčiny) → stává se legendární postavou katalánský dějin a jeho smrt a vstup Joana II do Katalánska bez povolení se stávají záminkou k občanské válce (1462-1472).

Carles de Viana se stal inspirací mnoha uměleckých děl; roku 2001 o něm dokonce katalánská TV natočila film.

Joan II

(Foto: wikipedia.org)

Katalánsko za vlády Trastámarovců

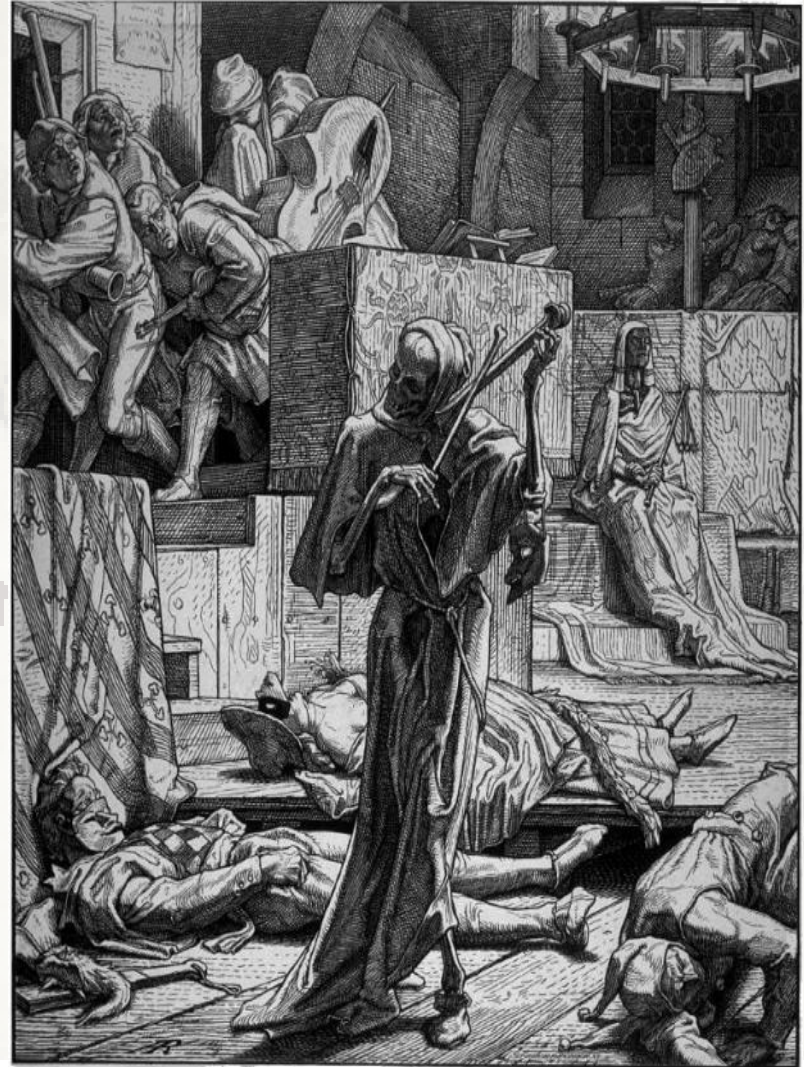
- „**Pactisme**“: nepsaný systém rozdělení pravomocí mezi krále a katalánské instituce (nebylo to nutně demokratické zřízení, spíše jakási dohoda mocných o společnosti).
- Příklad Trast. znamenal problém, jejich pojetí vlády vycházelo z jiné, kastilské, tradice: „*Ley es lo que manda el rey*“. Došlo tedy ke kontrastu a častým střetům těchto dvou myšlenkových linií. To bylo též součástí katalánské identity až do roku 1714.
- Vůdčí role v tomto systému se v průběhu historie neustále měnila, někdy byl silnější král, jindy katalánské instituce, nicméně v 15. stol. měly silnější pozici právě instituce (půjčovaly králi, jemuž předchůdci odkázali prázdnou kasu).

Katalánská občanská válka (1462-1472)

- Válečný konflikt mezi králem Joanem II a nevolníky proti katalánským institucím (Diputació del General, Consell de Cent) o to, kdo bude mít politickou kontrolu nad Katalánskem.
- Zárodky konfliktu již za vlády Alfonse IV; rozbuškou pak smrt Carlese de Viana. V neposlední řadě také výsledek tenze mezi katalánským **pactisme** a trastámarovským **absolutisme**.
- První válka v Katalánsku, v níž se všeobecně používají palné zbraně (důsledek rozšíření střelného prachu, jenž do Evropy pronikl ve 13. stol.). Válka nakonec neměla jasného vítěze, avšak poraženým byly především katalánské instituce a Katalánsko, které bylo válkou zbídačené ekonomicky i společensky → ztráta prestiže a důležitosti v dalších staletích.

Katalánsko za vlády Trastámarovců

- Pokračující vlny moru, zemětřesení a jiné pohromy (kobylinky apod.) → *la dansa de la mort*.
- Pohromy a války → drastický úbytek obyvatelstva v Katalánsku; naproti tomu Valencie kvete.
- Stavba významných měšťanských sídel (c/Montcada, Barcelona; **Llotja de la Seda**, Valencia).
- Borgiové - valencijský rod ovlivňující chod celého západního světa; papežové Kalixt III. (1455-1458) a Alexandr VI. (1492-1503) – diplomacie, protekce, porušení celibátu.

Katalánsko za vlády Trastámarovců

Důležitá data 15. století (konec středověku dle různých historiků):

- **cca 1448:** vznik knihtisku (Gutenberg, Německo), zásadní přelom v dějinách kultury, v průběhu 15. stol. rozšíření po Evropě (Itálie 1465, Francie a Švýcarsko 1470, Španělsko/Katalánsko 1473, Morava 1486).
- **1453:** pád Konstantinopole – dobytí Turky, zánik Byzantské říše a velký rozmach Osmanské říše v Evropě.
- **1492:** klíčový rok v dějinách Pyrenejského poloostrova – objevení Ameriky, dobytí Granady, vyhnání židů ze Španělska.

János Hunyadi (1387-1456)

(Foto: Wikipedia)

Hradby Konstantinopole dnes...
(Foto: Facebook)

Pád Granady (Francisco Pradilla, 1882)
(Foto: Google Art Project)

**Kryštof Kolumbus na dvoře
Katolických králů (Juan Cordero, 1850)**
(Foto: Google Art Project)

Katalánsko a „Katoličtí králové“

Ferran II el Catòlic (1479-1516)

- Narozen 1452 v Sos, Aragón. Syn Joana II. První politické a vojenské zkušenosti sbírá během katalánské občanské války.
- **1469:** oženěn ve Valladolidu s kastilskou princeznou Isabelou (viz rodokmen-příbuzenské vztahy), tím si obě větve rodu zajistily budoucnost → v prosinci 1474 se Isabel II stává kastilskou královnou, Ferran je uznán kastilským králem o měsíc později (leden 1475), i když fakticky se jím stal až o 4 roky později.
- **1479:** Ferran se stává dědicem Aragonské koruny + spolu s Isabel II. mu patří i koruna kastilská – ve svých rukou tedy má moc nad oběma zeměmi. Od té chvíle se pyšní následujícími tituly:
Ferran II d'Aragó, Catalunya, Valencia i Mallorca
Ferran II de Sicilia; Ferran II de Nàpols
Fernando V de Castilla

Katalánsko a „Katoličtí králové“

Ferran II el Catòlic (1479-1516)

- Po svém usednutí na trůn Aragonské koruny byl několikrát v Katalánsku, aby si upevnil své postavení, provedl reformy některých katalánských institucí, avšak později svou politikou stanovil jasný odklon zájmu směrem ke Kastilii.
- Pro Katalánsko měla jeho vláda pozitiva i negativa (královské intervence zabránily růstu dluhu kat. institucí, celkově se zlepšila ekonomika, nicméně 1487 byla zavedena inkvizice). Katalánsko a celá Aragonská koruna si samozřejmě i nadále uchovávala svá privilegia (jazyk, finance, mobilizace jen pro obranu vlastního teritoria apod.).
- Jinak se spolu se svou ženou staral především o záležitosti Kastilie (rok 1492 – Amerika, vyhnání židů, dobytí Granady). Isabel II. zemřela roku 1504, Ferran vládl s drobnou přestávkou do roku 1516. Nezanedbal žádného mužského dědice → pokračovatelem je až jeho vnuk Carlos I.

Katalánsko a „Katoličtí králové“

Katalánsko se tak v průběhu 15. století pod vládou dynastie Trastámara stane z hlavní mocnosti celého Středomoří jen periferií velkého španělského impéria.

Královský dvůr se přesune do Madridu a okolí, hlavním jazykem královského dvora (a tedy i celé země) se stane španělština. Katalánský jazyk a literatura v tu chvíli zahajují svůj několik staletí trvající úpadek.

Corona de Aragón Corona de Castilla

Fernando de Aragón
n. 1452 - † 1516

Isabel de Castilla
n. 1451 - † 1504

Conquista de Granada

Conquista de Navarra

Juana I "la Loca"
n. 1479 - † 1555

Estados hereditarios de los Habsburgo

Austria

Tirol

Maximiliano I de Habsburgo
n. 1459 - † 1519

Ducado de Borgoña

Maria de Borgoña
n. 1457 - † 1482

Felipe I "el Hermoso"
n. 1478 - † 1506

Carlos V
n. 1500 - † 1558

Soberano de los Países Bajos 1506
Rey de España - Aragón Castilla y Navarra - 1516
Rey de Nápoles 1516
Rey de Sicilia 1516
Archiduque Soberano de Austria 1519

Fernando I
n. 1503 - † 1564
Archiduque Soberano de Austria 1521
Rey de los romanos 1530
Emperador del Sacro Imperio 1556

Isabel de Avis
n. 1503 - † 1539

Více informací:

- **BALCELLS, Albert.** *Història de Catalunya*. Barcelona: L'Esfera dels llibres/La Butxaca, 2011. Str. 390-459.
- **MORENO CULELL, Vicente.** *Carles de Viana*. Ciències Socials en xarxa – blog Sàpiens.cat. 11/03/2012.
Odkaz: <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2012/03/11/carles-de-viana/>.
- **SOBREQUÉS, Jaume i MORALES, Mercè.** *Comtes, reis, comtesses i reines de Catalunya*. Barcelona: Base, 2011.

Sardenya

Nàpols

Sicília

Atenes i

Neopàtria